

SZCZEGÓŁOWE WARUNKI I SPOSÓB OCENIANIA – PODSTAWY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI w klasie II i III szkoły ponadpodstawowej w roku szkolnym 2022/23

Punktem wyjścia do napisania *Programu nauczania podstaw przedsiębiorczości dla liceum ogólnokształcącego i technikum – Krok w przedsiębiorczość* było Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2018 r. poz. 467)¹.

Głównym celem podstaw przedsiębiorczości jako przedmiotu szkolnego jest przygotowanie uczniów do planowania swojej przyszłości oraz do aktywności zawodowej w charakterze pracowników najemnych lub osób prowadzących własną działalność gospodarczą. Lekcje podstaw przedsiębiorczości powinny zatem wspierać uczniów w samorozwoju oraz chęci inwestowania w siebie i uczenia się przez całe życie w sytuacji dynamicznie zmieniających się warunków otoczenia i rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.

Proponuje się stosowanie m.in. metod nauczania

A. Opartych na słowie.

1. Wykład – służy przekazywaniu uczniom informacji i wymaga od słuchaczy myślenia hipotetyczno-dedukcyjnego:
 - a. wykład konwencjonalny – treść jest bezpośrednio przekazywana przez nauczyciela w gotowej formie do zapamiętania,
 - b. wykład problemowy – jest ilustracją jakiegoś problemu naukowego lub praktycznego,
 - c. wykład konwersatoryjny – polega na przeplataniu fragmentów mówionych wykładu z wypowiedziami słuchaczy.
2. Rozmowa nauczająca (pogadanka) – jej istotą jest kierowana przez nauczyciela rozmowa z uczniami. Nauczyciel, zmierzając do osiągnięcia celu, stawia uczniom pytania, na które oni udzielają odpowiedzi.
3. Dyskusja – polega na wymianie poglądów na określony temat.
4. Aktywny opis (w tym: wyjaśniający, klasyfikujący, chronologizujący) – pobudza uczniów do twórczego myślenia.
5. Praca z książką i tekstem źródłowym – jeden z najważniejszych sposobów poznawania i utrwalania nowych wiadomości. Samodzielne korzystanie z książek i tekstów źródłowych przez uczniów może mieć formę m.in. uczenia się z podręcznika lub sporządzania notatek. Metoda ta odgrywa istotną rolę w kształtowaniu umiejętności czytania i analizowania fragmentów aktów prawnych (Kodeks pracy, Kodeks cywilny) czy też przykładowych umów, regulaminów lub zapisów ogólnych warunków ubezpieczenia. Ważny jest jednak staranny, celowy dobór przez nauczyciela niewielkich fragmentów tekstu.

B. Oglądowych – opartych na obserwacji.

1. Pokaz – demonstrowanie uczniom czegoś, czyli metoda oparta na obserwacji. Pokaz bywa metodą towarzyszącą innej metodzie. Pokaz zaleca się wykorzystać w trakcie ćwiczeń terenowych w przedsiębiorstwie.

C. Opartych na działalności praktycznej.

1. Metoda zajęć praktycznych – jest stosowana np. w pracy z rocznikiem statystycznym, w trakcie rozwiązywania zadań matematyczno-ekonomicznych (np. obliczanie należnych odsetek od lokaty bankowej) oraz w czasie wykonywania ćwiczeń technicznych, np. z wykorzystaniem wzorów dokumentów urzędowych.

¹ Marek Niesłuchowski Program nauczania podstaw przedsiębiorczości dla liceum ogólnokształcącego i technikum, Nowa Era 2019

D. Problemowych, które organizują treści kształcenia w modele rzeczywistych zjawisk i sytuacji w celu zbliżenia procesu poznawczego ucznia do poznania bezpośredniego dzięki dostarczeniu okazji do manipulowania modelem.

1. Burza mózgów – metoda przeznaczona do samodzielnego, szybkiego wymyślania przez uczniów zbioru hipotez przy wykorzystaniu myślenia intuicyjnego.

2. Metoda sytuacyjna – zwana metodą przypadków lub studium przypadku – polega na bardzo dokładnym rozpatrzeniu konkretnego, rzeczywistego lub hipotetycznego przypadku w celu ustalenia pewnych prawidłowości (np. przyczyn i skutków bezrobocia).

3. Metoda projektu edukacyjnego – polega na samodzielnym realizowaniu przez uczniów zadania przygotowanego przez nauczyciela na podstawie wcześniej ustalonych założeń. Wzmacnia ona m.in. motywację poznawczą, poszukiwawczą i badawczą, a także integruje w wiedzę szkolną oraz pozaszkolną. Metodę tą zaleca się wykorzystać do przygotowania biznesplanu (indywidualnie lub grupowo) na zajęciach trwających przez co najmniej jeden semestr. Znacznym ułatwieniem jest ułożenie treści kształcenia w programie w taki sposób, aby w trakcie ich realizacji uczniowie zapoznawali się z kolejnymi elementami przygotowywanej pracy projektowej, tj. nabywali wiedzę i umiejętności z zakresu wyboru formy organizacyjno-prawnej, rejestracji, analizy rynku, zarządzania, marketingu oraz spraw finansowych.

4. Metaplan – pozwala na zbadanie omawianego zagadnienia, postawienie diagnozy i wspólne znalezienie najlepszego rozwiązania. Skłania do krytycznej analizy faktów, formułowania sądów i opinii.

5. Analiza SWOT – jest metodą zespołowej analizy jakiegoś zjawiska lub problemu, której celem jest podjęcie właściwej decyzji. Uczniowie określają zarówno mocne strony zjawiska i wynikającą z nich szansę, jak i słabe strony oraz wynikające z nich zagrożenia.

6. Gra dydaktyczna – łączy elementy zabawy i nauki. Musi być prowadzona według ustalonych wcześniej reguł. Umożliwia współdziałanie i rywalizację uczniów oraz pełni funkcje poznawcze i wychowawcze.

7. Mapa mentalna – pozwala uporządkować zagadnienia dotyczące zjawisk przebiegających w środowisku geograficznym i zrozumieć zachodzące między nimi zależności.

8. Metoda symulacyjna – umożliwia zdobywanie wiedzy w stworzonym modelu pewnej rzeczywistości. Uczniowie, uczestnicząc w symulowanym wydarzeniu, kształtują umiejętność pracy w grupie, publicznych wystąpień i wykorzystywania wiedzy w praktyce.

E. Eksponujących, które obejmują np. pokaz filmu i przygotowanie ekspozycji.

F. Komputerowych programów symulacyjnych i aplikacji internetowych przy użyciu komputera z dostępem do internetu.

Metody oceniania:

a. tradycyjne, nietechniczne – czasami nie mają ściśle określonych kryteriów, opierają się na intuicji nauczyciela,

b. testy różnicujące i kryterialne – przydatne wtedy, gdy nauczycielowi zależy na informacji, jak wyniki danego ucznia mają się do wyników innych uczniów. Informują o stopniu opanowania przez uczniów konkretnej wiedzy i umiejętności lub osiągnięcia ustalonych celów.

Zgodnie z koncepcją programu ocena powinna uwzględniać: jego logiczne, samodzielne i krytyczne myślenie, poprawność w posługiwaniu się terminologią z zakresu podstaw przedsiębiorczości, planowość i obszerność wypowiedzi, a także dokładność obserwacji i wykonywanych zadań oraz prezentowane przez ucznia postawy.

Oceniając ucznia, a więc określając poziom jego wiedzy i umiejętności, informujemy go, jaką część wymagań spełnił (co zrobił dobrze, a co źle, w jaki sposób może poprawić ocenę oraz jak ma dalej pracować).

Proponuje się sprawdzanie stopnia spełnienia wymagań, uwzględniające m.in.:

- a. w wypowiedzi ustnej: precyzję wypowiedzi, poprawność językową, poprawność merytoryczną, wyczerpanie zagadnienia, puentę wypowiedzi;
- b. w sprawdzianach pisemnych: poprawność rozwiązania zadania, logiczność wypowiedzi, poprawność zastosowanej metody do rozwiązania zadania, zgodność odpowiedzi z pytaniem;
- c. w monografiach, portfolio czy innych wypowiedziach pisemnych – zgodność z tematem, logiczny układ pracy, poprawność językową i merytoryczną, przygotowanie bibliografii, estetykę pracy;
- d. podczas pracy w grupie – m.in. podział pracy zgodny z potrzebami uczniów, sposoby podejmowania decyzji, współdziałanie w grupie, postawę podczas pracy, formę prezentacji wyników pracy.

W koncepcji programu osiągnięcia ucznia określono w taki sposób, żeby stanowiły one spełnienie wymagań koniecznych, podstawowych, rozszerzających, dopełniających i wykraczających.

Wymagania konieczne obejmują te elementy treści, które mogą świadczyć o możliwości opanowania, przy odpowiednim nakładzie pracy, pozostałych elementów tej treści. Stanowią je elementy najłatwiejsze, najczęściej stosowane, praktyczne, niewymagające większych modyfikacji, niezbędne do uczenia się ogółu podstawowych wiadomości i umiejętności. **Wymagania podstawowe** obejmują treści najprzystępniejsze, najprostsze, najbardziej uniwersalne, niezbędne na danym etapie kształcenia i na wyższych etapach, bezpośrednio użyteczne w pozaszkolnej działalności ucznia.

Wymagania rozszerzające obejmują elementy treści umiarkowanie przystępne, bardziej złożone i mniej typowe, w pewnym stopniu hipotetyczne, przydatne na dalszym etapie kształcenia, pośrednio użyteczne w pozaszkolnej działalności ucznia.

Wymagania dopełniające obejmują elementy treści trudne do opanowania, złożone i nietypowe, występujące w wielu równoległych ujęciach, wyspecjalizowane, o trudno przewidywalnym zastosowaniu.

Wymagania wykraczające obejmują wiadomości i umiejętności z wybranej dziedziny przedsiębiorczości, wykraczające trudnością poza poziom podstawowy, szczególnie złożone i oryginalne, twórcze naukowo, wąsko specjalistyczne.

Wymagania niezbędne do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z podstaw przedsiębiorczości

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

- posiada wiedzę i umiejętności znacznie wykraczające poza program nauczania danego etapu (klasy);
- samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia i zainteresowania;
- biegle posługuje się zdobytymi wiadomościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych zgodnych z programem nauczania dla danego etapu oraz wykraczające poza ten program;
- potrafi podjąć dyskusję w danym temacie;
- proponuje rozwiązania nietypowe lub osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach ekonomicznych, kwalifikuje się do finałów na szczeblu wojewódzkim (regionalnym) albo krajowym.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń który:

- w stopniu wyczerpującym opanował zakres wiedzy i umiejętności określonych w programie nauczania na danym etapie (w klasie);
- sprawnie posługuje się zdobytymi wiadomościami;
- samodzielnie rozwiązuje problemy teoretyczne i praktyczne oraz interpretuje problemy ekonomiczne;
- potrafi zastosować posiadaną wiedzę do rozwiązywania zadań trudnych i problemów w nowych sytuacjach;
- wykorzystuje różne źródła informacji oraz wiedzę z różnych dziedzin nauki;
- chętnie podejmuje się prac dodatkowych.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował w pełni wiadomości i umiejętności określonych programem na danym etapie (w klasie), ale opanował je na poziomie przekraczającym wymagania zawarte w podstawie programowej;
- inspirowany przez nauczyciela poprawnie stosuje wiadomości, rozwiązuje (wykonuje) samodzielnie typowe zadania teoretyczne lub praktyczne;
- wykazuje się aktywnością na lekcjach. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:
- opanował wiadomości i umiejętności określone podstawą programową na danym etapie nauki (w danej klasie); 3
- rozwiązuje (wykonuje) typowe zadania teoretyczne lub praktyczne o średnim stopniu trudności, często z pomocą nauczyciela.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

- opanował wiadomości i umiejętności określone podstawą programową na danym etapie nauki (w danej klasie);
- rozwiązuje (wykonuje) typowe zadania teoretyczne lub praktyczne o średnim stopniu trudności, często z pomocą nauczyciela.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń , który :

- **ma duże braki w opanowaniu materiału określonego w programie nauczania, które jednak nie przekreślają możliwości uzyskania podstawowej wiedzy w ciągu dalszej nauki ;**
- rozwiązuje (wykonuje) typowe zadania teoretyczne lub praktyczne o średnim stopniu trudności , często z pomocą nauczyciela .

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń , który :

- ma bardzo duże braki w zakresie podstawowej wiedzy;
- nie rozumie prostych poleceń;
- nie potrafi nawet przy pomocy nauczyciela odtworzyć fragmentarycznej wiedzy;
- wykazuje brak systematyczności i chęci do nauki .

Oceny bieżące ustalane są wg następującej skali procentowej , gdzie :

100% oznacza otrzymanie stopnia celującego

bardzo dobry 99% - 90% >

dobry 90% - 75% >

dostateczny 75% - 50% >

dopuszczający 50% - 30% >

niedostateczny >30%

Ustalenia końcowe :

- Terminy prac pisemnych oraz obowiązujący zakres materiału podawany jest uczniom z dwutygodniowym wyprzedzeniem;
- Dopuszcza się jedno nieprzygotowanie w semestrze, zgłoszone podczas sprawdzania obecności
- Kartkówki obejmują trzy ostatnie tematy lekcyjne i nie muszą być zapowiadane;
- Uczeń, który nie pisał pracy pisemnej z powodu nieobecności na lekcji ma obowiązek napisanie jej w ciągu tygodnia od przybycia do szkoły w przeciwnym wypadku otrzymuje ocenę niedostateczną (wyjątkiem jest choroba, lub zdarzenie losowe – termin napisania pracy ustalany indywidualnie z nauczycielem);
- Uczeń, który otrzymał ocenę niedostateczną z pracy pisemnej(sprawdzianu) ma prawo do jej poprawy w formie i terminie ustalonym przez nauczyciela;
- Ocen z kartkówek , które traktowane są jako odpowiedzi w formie pisemnej nie poprawia się;
- Przy odpowiedzi ustnej obowiązuje materiał z trzech ostatnich tematów a w przypadku lekcji powtórzeniowej materiał z całego działu;
- Oceniana jest aktywność uczniów na lekcji;
- Ocena okresowa zbliżona jest do średniej arytmetycznej ocen cząstkowych, ocena roczna zbliżona jest do średniej arytmetycznej z ocen z całego roku., brana jest również pod uwagę aktywność na zajęciach i udział w olimpiadach, konkursach przedmiotowych.

Opracowanie: **Małgorzata Wochyń-Biernacka**